

Taak 2 Het bestuur van Nederland

In deze taak krijg je informatie over het bestuur van Nederland:

- a de **functie** van de koning
- b de **regering**
- c het **parlement**
- d de wetten
- e de besturen van het land, de **provincie** en de gemeente
- f de drie machten en de **scheiding van de machten**
- g politieke **partijen**
- h hoe **verkiezingen** gaan
- i welke verkiezingen er zijn

Amalia, Máxima, Willem-Alexander,
Ariane en Alexia

De koning van Nederland

Nederland is een **koninkrijk**. Want Nederland heeft geen president, maar een koning. Willem-Alexander is nu de koning van Nederland.

De directe familie van de koning noemen we het **koningshuis**. Koning Willem-Alexander is getrouwd met koningin Máxima. Ze hebben drie dochters. De oudste is prinses Amalia. Zij wordt later de koningin van Nederland.

De taken van de koning

De koning van Nederland heeft weinig macht. Toch is hij wel belangrijk voor het land, want hij is 'het **gezicht**' van Nederland. Hij gaat bijvoorbeeld namens Nederland op **staatsbezoek** bij andere landen. Dit noemen we de **ceremoniële** functie van de koning.

De koning zit wel in de regering en heeft ook taken. Bijvoorbeeld: één keer per jaar vertelt hij de plannen van de **ministers** aan de mensen in het land. Dat gebeurt op **Prinsjesdag**, de derde dinsdag in september.

De regering

De regering is het bestuur van het land. De koning, de **minister-president** en de ministers zijn samen de regering.

- De minister-president is de leider van de ministers.
- Ministers hebben ieder een eigen taak. De minister van **Onderwijs** beslist bijvoorbeeld over de scholen in Nederland. En de minister van **Financiën** over het geld in Nederland.
- Een **staatssecretaris** ondersteunt een minister. Alle ministers en staatssecretarissen samen noem je het **kabinet**.

Het Nederlandse parlement

Nederland is een **democratie**: de inwoners kiezen de regering.

De **Tweede Kamer** heeft 150 **leden**. En de **Eerste Kamer** heeft 75 leden. De Eerste Kamer en de Tweede Kamer samen noem je het parlement.

De leden van het parlement controleren het werk van de regering. Ze controleren bijvoorbeeld de nieuwe wetten die de regering maakt. Het parlement kan een wet dan **aannemen** of niet. De wetten gaan eerst naar de Tweede Kamer en daarna naar de Eerste Kamer. De leden van de Tweede Kamer mogen ook zelf **voorstellen** voor nieuwe wetten doen. Het parlement en de regering van Nederland zitten in Den Haag.

de Tweede Kamer

6 Waar of niet waar?

1	Het koningshuis is het huis waar de koning woont.	waar / niet waar
2	De koning is de persoon met de meeste macht in Nederland.	waar / niet waar
3	Amalia is de oudste dochter van Willem-Alexander.	waar / niet waar
4	De koning, de minister-president en de ministers heten samen het kabinet.	waar / niet waar
5	De Tweede Kamer maakt alle wetten in Nederland.	waar / niet waar
6	De Eerste en Tweede Kamer zijn in Den Haag.	waar / niet waar

Besturen van het land, de provincie en de gemeente

De regering in Den Haag **bestuurt** Nederland. Maar ook de provincie en de gemeente hebben besturen. De besturen van het land, de provincie en de gemeente hebben **bestuurders** en een parlement. De bestuurders maken meestal de plannen. En in het parlement **stemmen** ze over die plannen. Alle **organisaties** op deze **niveaus** horen bij de **overheid**. Hier zie je hoe je de mensen noemt.

Bestuur van	De leider van het bestuur	Het parlement
Nederland	de minister-president	de Eerste en Tweede Kamer
de provincie	de commissaris van de Koning	de Provinciale Staten
de gemeente	de burgemeester	de gemeenteraad

Taken van het bestuur van het land, de provincie en de gemeente

- De Tweede Kamer
In de Tweede Kamer nemen ze beslissingen die voor het hele land belangrijk zijn. Bijvoorbeeld hoeveel geld er naar **defensie** gaat. Of over de **inburgering**. Of over het onderwijs.
- De Provinciale Staten
De leden van de Provinciale Staten nemen beslissingen over de provincie. Bijvoorbeeld waar er wegen komen. Of waar in de provincie nieuwe **woningen** komen. Ze moeten bijvoorbeeld ook voor de **natuurgebieden** zorgen.
- De gemeente
Over de gemeente heb je al veel gelezen. Bijvoorbeeld in *hoofdstuk 3 - taak 4 Een woning zoeken* en *hoofdstuk 3 - taak 5 Het afval*. En *hoofdstuk 6 - taak 2 De gemeente*. De gemeente moet bijvoorbeeld zorgen dat er **voldoende sociale huurwoningen** zijn. En dat mensen die het nodig hebben hulp van de gemeente krijgen. De leden van de gemeenteraad stemmen over plannen in de gemeente. Bijvoorbeeld: hoeveel geld krijgt het zwembad of de bibliotheek?

De drie machten

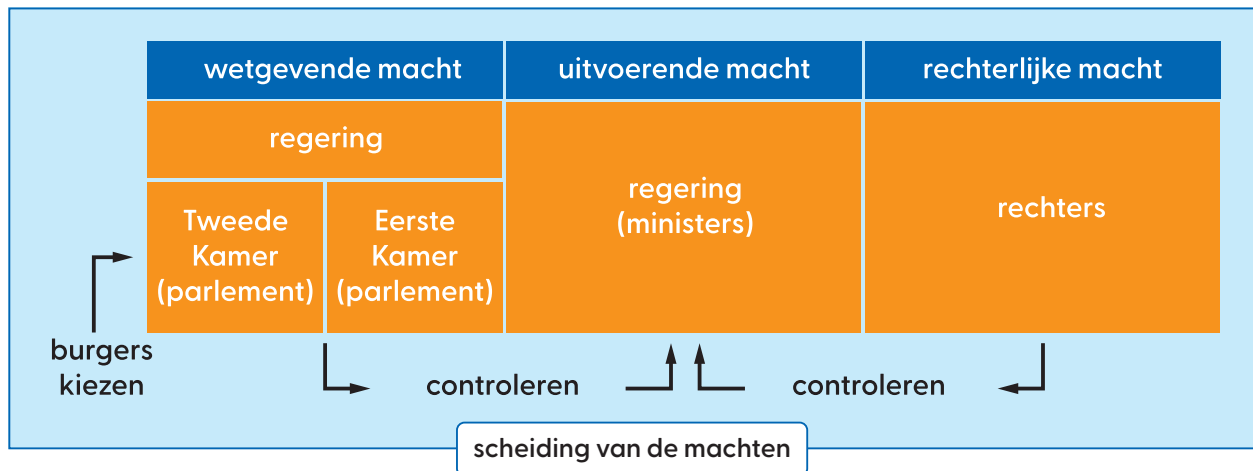
Er zijn drie soorten macht in Nederland:

- De **wetgevende macht**
Dit zijn de regering en het parlement samen. Ze maken met elkaar de wetten.
- De **uitvoerende macht**
De regering is de uitvoerende macht. Iets **uitvoeren** is iets doen. De ministers in de regering **geven leiding** aan de **ambtenaren** die de wetten uitvoeren.
- De **rechterlijke macht**
Dit is wat **rechters** beslissen. Over de rechter lees je meer in *hoofdstuk 7 - taak 3 Nederland als rechtsstaat*.

Scheiding van de machten

Deze drie machten werken apart van elkaar. We noemen dit ook 'de scheiding van de machten'. Bijvoorbeeld: de regering mag niet zeggen wat de rechter moet beslissen. Ook mag de regering niet zeggen hoe de mensen in het parlement moeten stemmen. Zo kan het niet gebeuren dat één van de drie alle macht krijgt.

De drie machten moeten elkaar ook controleren. Het parlement controleert bijvoorbeeld de wetten van de regering.

7 Vul de woorden in.

Kies uit: ambtenaren – bestuurders – controleren – gemeenteraad – Staten

- 1 De leden van de _____ beslissen over de plannen voor een stad of dorp.
- 2 In de Provinciale _____ praten ze bijvoorbeeld over wegen in de provincie.
- 3 De _____ moeten de wetten uitvoeren.
- 4 Het parlement moet de wetten _____.
- 5 Ministers en burgemeesters zijn _____ van het land of een gemeente.

Politieke partijen

De leden van de Tweede Kamer horen bij een politieke partij. Maar ook bijvoorbeeld de leden van de gemeenteraad. Sommige partijen bestaan maar in één gemeente. Binnen een politieke partij hebben mensen ongeveer dezelfde ideeën over het bestuur van Nederland. Als mensen in een partij samenwerken, kunnen ze meer van hun ideeën uitvoeren.

Iedereen kan lid worden van een partij. De leden van een partij beslissen samen over de ideeën van die partij.

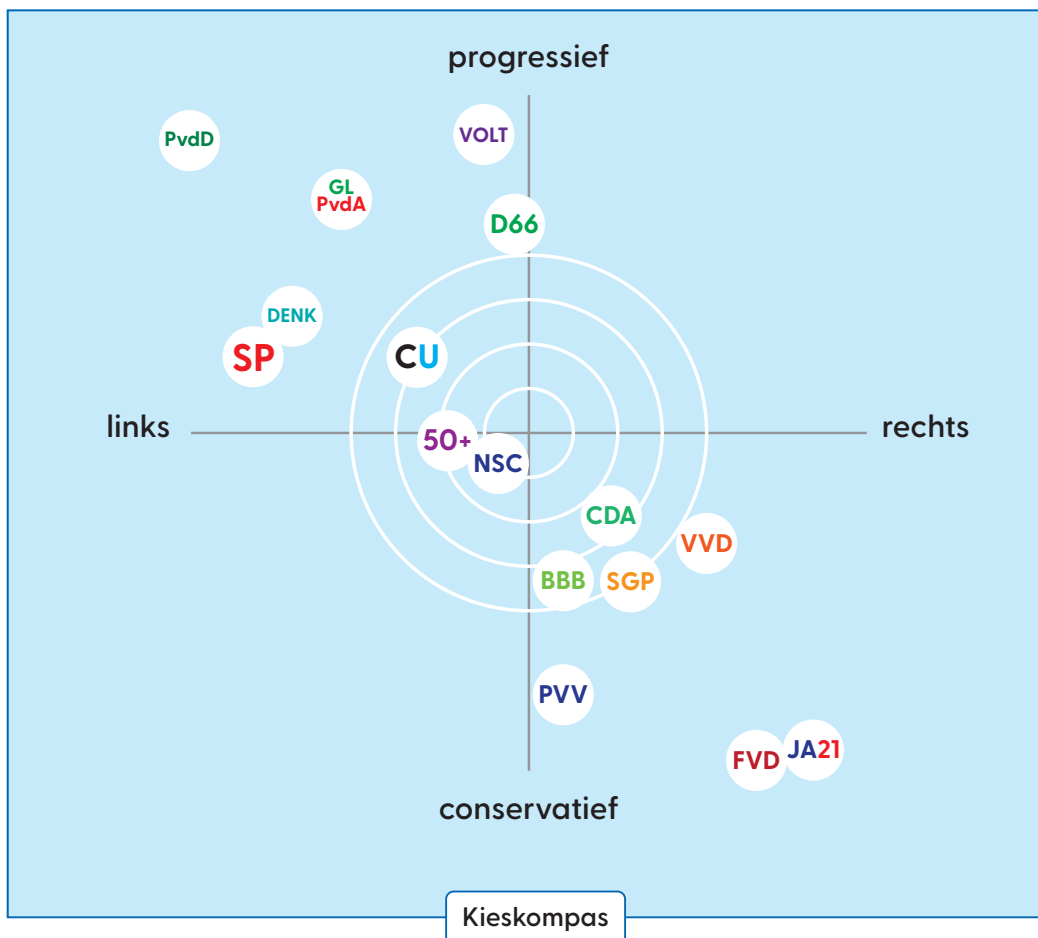
Verschillende soorten partijen

Je kunt de partijen op verschillende manieren verdelen:

- Linkse en rechtse partijen
Links of rechts gaat vooral over de economie. Linkse partijen vinden dat het verschil tussen rijke en arme mensen kleiner moet worden. Rijke mensen moeten daarom veel meer **belasting** betalen dan mensen met minder geld. De regering moet voor arme mensen zorgen. Dus de **uitkeringen** moeten hoog genoeg zijn om van te leven. Rechtse partijen vinden dat mensen **zoveel mogelijk** voor zichzelf moeten zorgen. En ze vinden het bijvoorbeeld ook belangrijk dat het goed gaat met grote **bedrijven**. En dat de staat niet te veel geld leent van banken.
- **Progressieve** en **conservatieve** partijen
Progressieve partijen vinden het goed dat de **maatschappij** verandert. Conservatieve partijen willen liever niet dat er veel dingen veranderen.
Progressief en conservatief gaat meer over ideeën. Bijvoorbeeld over **abortus** of **migratie**.
Vaak zijn linkse partijen meer progressief en rechtse partijen meer conservatief.

Met elke verkiezing doen er weer nieuwe partijen mee.

Je ziet de partijen hier op de foto van het Kieskompas. Dat is een test die je kunt doen als er verkiezingen zijn. De partijen staan bij links of rechts en progressief of conservatief. Je kunt zien dat er ook middenpartijen zijn. Die zitten tussen rechts en links of tussen conservatief en progressief in.

Wat gebeurt er bij verkiezingen?

- Voor de verkiezingen schrijven de partijen programma's. Dan weten de mensen wat een partij wil.
- Voordat er verkiezingen zijn, gaan alle partijen **reclame** maken voor hun partij. Je ziet dan ook op televisie veel politiek **actieve** mensen.
- Bij verkiezingen kunnen mensen op een partij stemmen. Ze stemmen op een partij met een programma dat bij hen past. Veel mensen stemmen ook op een persoon die ze goed vinden.
- Niet iedereen gaat stemmen, want het is niet **verplicht**. Maar de meeste mensen gaan wel stemmen. Ze vinden het belangrijk om een klein beetje mee te beslissen over Nederland.

Verkiezingen voor de Tweede Kamer

Er zijn een keer in de vier jaar verkiezingen voor de Tweede Kamer.

- Na deze verkiezingen is bekend wie er in de Tweede Kamer komen.
- Daarna moeten verschillende partijen een **coalitie** gaan vormen. Dat is meestal de grootste partij samen met een paar andere partijen.
- De coalitie gaat ook bestuurders zoeken: ministers en staatssecretarissen. Zij worden samen de nieuwe regering. Ze komen meestal uit de **regeringspartijen**.
- Soms komen er problemen in de regering. Als de ministers stoppen met samenwerken, is het kabinet gevallen. Dat kan gebeuren voordat de vier jaar afgelopen zijn.
- Dan komen er meestal na een paar maanden nieuwe verkiezingen.

Welke verkiezingen zijn er?

In Nederland zijn er verkiezingen voor het bestuur van:

- 1 De gemeente: de stad of een aantal dorpen samen.
- 2 De provincie: Nederland heeft twaalf provincies.
- 3 Het **waterschap**: een organisatie die voor het water zorgt in een gebied. Het waterschap zorgt bijvoorbeeld voor de rivieren, **dijken** en het drinkwater.
- 4 Het land Nederland.
- 5 Europa.

De provincies en grootste gemeentes zie je op de kaart in *hoofdstuk 3 - taak 1 Het land Nederland*.

Hier zie je meer over de verschillende verkiezingen.

Verkiezingen voor	Hiervoor kun je mensen kiezen	Hoe vaak?	Wie mogen stemmen? Volwassenen (18 jaar en ouder) Ze zijn ook:
1 de gemeente	de gemeenteraad	één keer in de vier jaar	1 inwoner van de gemeente met een paspoort van Nederland of een land van de EU Of: 2 inwoner van de gemeente met een paspoort van buiten de EU En vijf jaar of langer legaal in Nederland, dus ook zonder de Nederlandse nationaliteit
2 de provincie	de Provinciale Staten en die kiezen de Eerste Kamer	één keer in de vier jaar	inwoner van de provincie met de Nederlandse nationaliteit
3 het waterschap	het waterschap	één keer in de vier jaar, tegelijk met de Provinciale Staten	inwoner van het waterschap, soms ook zonder de Nederlandse nationaliteit
4 het land	de Tweede Kamer	één keer in de vier jaar	Nederlander, dus iedereen met de Nederlandse nationaliteit
5 Europa	het Europees Parlement	één keer in de vijf jaar	inwoner van de Europese Unie met de nationaliteit van één van die landen

actief kiesrecht: mensen stemmen

Actief kiesrecht en passief kiesrecht

Als je zelf mag stemmen, heb je actief kiesrecht.

Als andere mensen op jou mogen stemmen, heb je passief kiesrecht. Je moet dan op een lijst staan voor de verkiezingen. Bijvoorbeeld op de lijst van de verkiezingen voor de gemeenteraad.

In Nederland zijn de regels voor actief kiesrecht en passief kiesrecht hetzelfde. Dus als je zelf mag stemmen, mogen mensen ook op jou stemmen.

Referendum

Een referendum is een apart soort verkiezingen. Je kunt alleen 'ja' of 'nee' zeggen tegen een bepaald voorstel. Je stemt dan 'voor' of 'tegen'.

8 Mogen deze personen stemmen? Kies ja of nee.

- 1 Stefano heeft een Italiaans paspoort. Italië hoort bij de Europese Unie. Stefano woont in Nederland. Mag hij stemmen voor het Europees Parlement? ja / nee
- 2 Ricardo heeft de Mexicaanse en de Nederlandse nationaliteit. Mag hij stemmen voor de Tweede Kamer? ja / nee
- 3 Taher uit Jemen is nog bezig met zijn inburgering. Mag hij stemmen voor de Tweede Kamer? ja / nee
- 4 Juhayna heeft alleen de Syrische nationaliteit. Ze woont langer dan vijf jaar in Nederland. Mag ze stemmen voor de gemeenteraad? ja / nee
- 5 Lysset heeft een Nederlands paspoort. Mag ze stemmen voor de Provinciale Staten? ja / nee
- 6 Akber komt uit China en is nog bezig met zijn inburgering. Hij is twee jaar in Nederland. Mag hij stemmen voor de gemeenteraad? ja / nee

9 Kies het goede woord.

- 1 Leila heeft de Nederlandse en de Marokkaanse nationaliteit. Ze wil op de lijst van de verkiezingen voor de gemeenteraad. Dat kan, want ze heeft ook _____ kiesrecht. actief / passief
- 2 Stemmen is in Nederland _____ verplicht. wel / niet
Maar veel mensen vinden het wel belangrijk.
- 3 Het _____ moet zorgen voor schoon drinkwater. provincie / waterschap
- 4 Verschillende partijen vormen samen een _____. coalitie / verkiezing
- 5 Als het kabinet is _____, komen er nieuwe verkiezingen. gestuurd / gevallen
- 6 Bij een _____ kun je alleen 'ja' of 'nee' zeggen tegen een voorstel. referendum / verkiezing

10 Geef antwoord.

1 Wie is de minister-president van Nederland? _____

2 Welke partijen zitten er in de regering van Nederland?

3 Wie is de burgemeester van jouw gemeente? _____

4 Mag jij in Nederland stemmen? nee / ja, voor deze verkiezingen:

5 Weet je op welke partij je zou stemmen? nee / ja, maar dat zeg ik niet / ja:
